

Meddelelser fra Selskabet

BELLMAN I DANMARK

Nr. 90 | September 2016

REDAKTØREN HAR ORDET: RANDI LARSEN

Randi Larsen er gymnasielærer i dansk i Sverige, næstformand i SbiD samt medlem af redaktionsgruppen for Skriftserien og redaktør af MfSBiD

Sommeren er gået, og det er tid for et nyt nummer af Meddelelser. Vi har fået en ny ny grafiker, Maria Thilo, og formanden trykker. Derfor sidder I nu med et noget anderledes blad i hånden. Samtidig vil jeg også gerne benytte lejligheden til at takke Erik Harbo for hans arbejde med at sætte og trykke bladet gennem årene.

Indholdet i dette nummer er for størstepartens vedkommende tilegnet musik & instrumenter. Vi lægger ud med anmeldelsen af den nyligt overståede Bellmandag – Og hvilken koncert! Jeg er stadig opstemt efter det flotte arrangement som Bellmandagen 2016 blev den 14. august. Indendørs i kapellet og ikke på Sophienholm, javel, men en fantastisk oplevelse, som styrelsesmedlem og kasseimester Georg Amsinck har skrevet en flot anmeldelse af. Jeg er imponeret af Georgs sans for at beskrive musikken på en detaljeret og indlevende måde. Resten af dette nummer står også i musikkens tegn – vi vil blive opmærksomme på underforståede noder hos Bellman, som formanden Henrik Bøggild skriver om, bl.a. fra "Fjäriln vingad". Derefter fortsætter Bøggild med en artikel om "Ediths guitar", dvs. den guitar som har tilhørt Drachmanns veninde, som SBiD har fået i sin varetægt fra vores tidligere formand Søren Sørensen, hvilket vi er meget beærede over. Temaet om Edith fortsætter med Per Olsens anmeldelse af romanen Forskrevet af Holger Drachmann; efter endt læsning er man bredt informeret om både kvin-

den Edith og hendes instrument! Derefter kommer Gunnar Syrén, æresmedlem & medstifter af selskabet, med en lille artikel om kirken i Byrum på Læsø, som spiller Bellmans "Fjäriln Vingad" fra sit klokketårn – hvem skulle have troet det! Det er meget fint af Syrén, at skrive og gøre opmærksom på dette fænomen, inspiration til et ekstra besøg på Læsø.

Mere musik! Vi fortsætter med 4 anmeldelser af nyere cd'er med Bellman-viser, med vidt forskellige udtryk. Per Olsen anmelder disse.

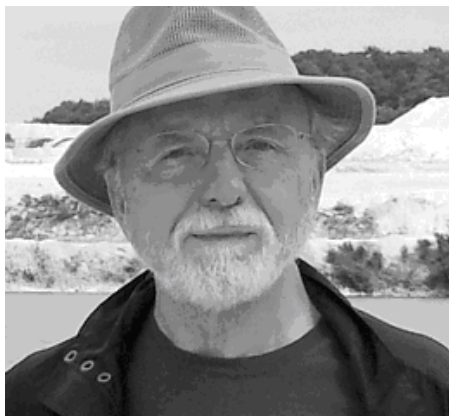
Nummer 90 afsluttes med uddrag af en anmeldelse af den store antologi 'Tøm nu dit glas, se Døden på dig venter', af lektor emer. Aage Jørgensen. Næsten et år efter udgivelsen må det være på sin plads at anmelde bogen her, som i sin helhed udkommer i tidsskriftet Samlaren senere på efteråret.

Tak til medlemmerne for jeres interesse for læsning om Bellman og for selskabet, og tak til de nye som meldte sig ind på Bellmandagen – på styrelsens vegne vil jeg gerne byde jer velkommen i det gode og muntre selskab, og håber I får mange gode Bellman-oplevelser sammen med os. Velkommen til det næste arrangement, som bliver en sangaften på Lyngby bibliotek den 3. oktober.

BELLMANDAGEN PÅ SOPHIENHOLM

Søndag den 14. august 2016

Af Georg T. Amsinck
*Civiløkonom og
styrelsesmedlem i SBID*

Før dette års Bellmandag kunne man se, at koncerten ville blive væsentlig anderledes end tidligere. Selskabet havde fået ny formand, og Henrik Bøggild startede tidligt med at planlægge et program, der også baserede sig på dansk musik fra tiden af blandt andet komponisten Croebelis med hans koncert nr. 5 i tre satser, som kunne fremføres sats for sats gennem hele programmet af barokorkestret Flora Danica. Men også Scalabrinis musik og her især Grethes arie fra "Kierlighed uden Strømper" af Johan Herman Wessel ville kunne spille en væsentlig rolle. Henrik Bøggild, der af profession er komponist, arrangerede så selv den flerstemmige musik og sang til de af Bellmans viser, som skulle fremføres under koncerten. En stjernespækket skare af kunstnere blev inviteret til at bære de to afdelingers underholdning.

Af særlig interesse kan det nævnes, at noget så sjældent som Carl Michael Bellmans "Bacchi Orden" nr. 14, Ulla Wiinblad, blev planlagt til at synges af sopranen Anna Carina Sundstedt sammen med vokalseksetten ClasSix. For de der måtte være interesserede i at vide mere

om denne loge, er Peter Linds artikel om spøg og alvor i Bacchi Orden på siderne 464 ff., i den af selskabet nys udgivne bog *Tøm nu dit glas, se Døden på dig venter*, uundværlig. Det er også værd at nævne, at skuespiller og sanger Jarl Forsman skulle fremføre egne fortolkninger af Bellmans viser for til sidst at slutte programmet af med Anna Carina Sundstedt og publikum. Vi glædede os alle – gutår.

Haveselskabet og statsministeriet satte en stopper for koncertens gennemførelse på Sophienholm, da de uden at informere Lyngby kommune gennemførte et åben have arrangement på Marienborg, som ligger lige i nærheden. Alle veje og parkeringsmuligheder blev okkuperede, så Selskabets formand besluttede at forlægge vort arrangement til Store Kapel, men som han trøstende sagde ved velkomsten: "Akustikken er langt bedre indendørs". Dertil skal der føjes, at det blæste så meget, at lydforholdene udendørs ville have været problematiske. Selskabets formand bød velkommen til Lyngbys borgmester, repræsentanter for ambassaden, gæster fra

udlandet og selvfølgelig publikum. Han fremhævede, at Carl Michael Bellman var kendt internationalt og at Danmark blev betegnet som Carl Michael Bellmans andet fædreland. Efter at have takket fondene gav han ordet til Sofia Osmani, Lyngbys borgmester, der i dagens anledning havde iført sig den enorme og imponerende borgmesterkæde. Hun slog fast, at Lyngby er glad for Bellman og Selskabet Bellman i Danmark, som begge passer godt til Sophienholms setup. Inden borgmesteren bekransede Carl Michaels buste, gjorde hun det klart, at kommunen ville støtte arrangementet indtil år 2019.

Claus Adam Jarløv fra barokorkestret Flora Danica var konferencier. Han tog os med på en rejse tilbage i tiden og agerede som en velhavende dannet mand, der ønskede at imponere sine gæster, altså os, med god underholdning. Han forventede til gengæld, at vi applauderede højt som tiden bød, og morsomt nok smittede hans forventning så meget af, at der under hele koncerten blev klappet og hujet, når det var fortjent. Simoni dal Croebelis er kendt som dansk komponist i udlandet, men kom oprindeligt hertil fra Nederlandene. Han bragte international kompositorisk luft til København og efterlod ved sin død i 1790 en stor produktion af musik, hvoraf man på denne dag spillede hans 5. symfoni i tre satser og en afslutning. Satserne blev fordelt over hele koncerten som en lysende ledetråd. Første sats var en hurtig let og luftig allegro, der præsenterede hele orkestrets musikalske register. Anden satsen en langsom men smuk dialog mellem violiner og fløjter. Tredie sats helt i tidens ånd,

med en smuk generalbas og melodistemmerne flydende ovenpå. Sidste sats var La Tempete. Igen spillet med udsøgt indføling af første violinisten Stefanie Barner. Man kunne ligefrem fornemme Vivaldis *De fire årstider* i ansatserne. Godt set af Henrik Bøggild, og et behageligt møde for os andre. Oh jo. Og så deltog formanden endog som fagottist i orkestret.

Solisterne var Anna Carina Sundstedt og Jarl Forsman. Jarl Forsman opfordrede straks orkestret til at spille ved at hilse med begyndelsesordene til FE 4 "Hej musikanter". Veloplagt indledte han en afdeling med Bellmans sange. Til næste sang FE 64 "Skam dig dit fæ" fik han selskab af sopranen Anna Carina Sundstedt, der passende var klædt i Bellmanrød kjole. Smuk at se på og med en dejlig stemme. Vokalsekstetten ClasSix var passende til sangen også indarrangeret. I stedet for at imitere instrumenter hørte vi Flora Danicas egen cellist og valdhornist. Koret sang Fr.s. 24 "Kroen" et lille stykke skønmaleri. Disse meget velsyngende tre herrer og tre damer sang efter arrangement af Henrik Bøggild. Som vores konferencier sagde om Johan Herman Wessel. Han led af dovenskab, drukkenskab og ægteskab. Det var introduktionen til Grethes arie "Skæbnen bød mig først Johan" fra sørgespillet "Kierlighed uden Strømper". Central var dog Paolo Scalarbrinis fremragende italienske operamusik. Anna Carina Sundstedt viste sit store talent ved præcist at slutte sangen af med en kort koloraturpassage: "Nu mig giver Mads til Mand". Ikke overraskende af en dame der har sunget Nattens Dronning på teatret.

Anden del af koncerten begyndte med 3. sats af Croebelis 5. symfoni. Satsen afsluttes dramatisk med tutti violinii anført af koncertmesteren Stefanie Barner, hvis barokviolin klingede forførende smukt. Inden solistprogrammet sang vi fællessangen FE 2 "Ja stem nu fiolen". Alle tekster under hele koncerten var danske, oversat af Leif Bohn. Som i første afdeling begyndte Jarl Forsman sangrækken, og denne gang med FE 7 'Frem med basfiolen' (se Per Olsens "Føl på min fiol" i *MFSBiD* nr. 80, s. 4-6).

På et oplæg af Claus Adam Jarløv fangede Forsman tråden med den tvetydige titel og tekst. Ikke for meget, ikke for lidt, Jarl Forsman øgede uskyldigt sangens værdi med sit skuespillertalent. Desuden kom hans sangstemme flot igennem, og her i Ep 7, med en særlig smuk fortolkning og indfølelse. Orkestrets kvindelige cellist Caroline Tarras-Wahlberg supplerede med den skønneste solo i hvert vers.

Og så kom en første gang. Fredmans epistler og sange kender vi, men Bacchi Orden har vi ikke beskæftiget os med før, hvilket er synd, da det hører til Bellmans ungdomsmeriter, at han oprettede et fiktivt Ordenskapitel for drukkenbolte. Der findes to udgivelser nemlig "Bacchi Orden" og "Bacchi Tempel" fra 1783. Her fik vi et uddrag fra Bacchi Tempel "En Hielte Död" Hvor Ulla Winblad, personificeret ved Anna Carina Sundstedt synger med et kor af præstinder til kærlighedsgudinden Frejas ære. Nu kom Jarl Forsman tilbage, så man kunne fortsætte med en bacchanalisk pastorale mellem Mollberg og Camilla. Fr.s. 46 "Hvordan du vender

dig". Personligt studsede jeg over melodien, der er en gammel vandre-melodi, kendt i Danmark under navnet "Stødt kanel". *Hvordan kan det være at jeg for min del, at hver gang jeg spiller så får jeg kanel.* Næste vise var "Mutter jeg kommer" sunget af Jarl Forsman. En sang om slagsmålet ved et bal på kroen "Den blå port". Her forekommer som så ofte hos Bellman en solo for et musikinstrument i hver strofe. Denne gang var det en fagotsolo, som formanden selv spillede.

Og så ved slutningen af vores tidsrejse præsenterede Claus Adam Jarløv os for FE 33 "Stolte stad" om Fader Movitz' overfart til Djurgården og den dydige Susanna. Anna Carina Sundstedt med stråhat som Susanna sang understøttet af Flora Danica, og Jarl Forsman fik lejlighed til at udfolde sit skuespillertalent med en deklameret tekst. Et magisk øjeblik, et smukt sammenspil. To valdhorn slutter koncerten, som de begyndte den. Vor konferencier Claus Adam Jarløv sørger for den rigtige applaus, som han helt fortjent også får del i. Henrik Bøggild takker alle de deltagende og især Stefanie Barner for hendes hjælp med orkestret. Endnu en dejlig koncert i selskab med Carl Michael Bellman var endt, og vi kunne med fællessangens tekst begive os hjem. Fredmans sang nr. 21 "Så lunka vi så småningom, från Bacchi buller och tumult". En stor tak til alle de der gjorde dagen til en uforglemmelig oplevelse.

OM UDFØRELSEN AF NODER HOS BELLMAN

Af Henrik Bøggild
*Musiker og komponist,
Formand for SBiD siden februar 2016*

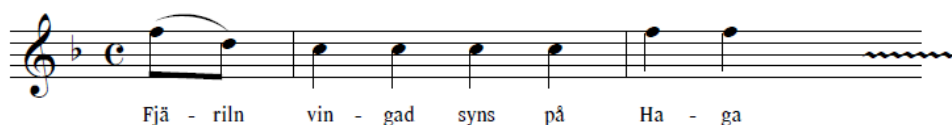
NODER HOS BELLMAN SOM HØRER TIL, SELV OM DE IKKE ER NOTEREDE.

Konventionerne omkring hvordan noder spilles, har ikke altid været ens. Fx vil en jazzmusiker spille noterede ottendedele lang-kort lang-kort. Hvorimod den klassiske kollega ville spille dem lige. Jazzmusikeren vil også føle sig fri til at ændre på den skrevne melodi efter behag. Den klassiske musiker gør sig megen umage med at gengive noderne som de står.

På Bellmans tid lignede tilgangen til at spille eller synge et stykke musik på mange måder jazzmusikeren. Fx sendte Mozart på et tidspunkt klaverstemmen til sin nyeste koncert til sin søster Nannerl, som takkede, men også fandt musikken en anelse kedelig. Mozart svarede at han jo aldrig spillede hvad der stod, og han vedlagde et par forslag til udsmykning. Det hjalp på kedsomheden!

Talrige trykte sang- og instrumentalskoler fra 1700-tallet bruger de fleste sider på at forklare hvordan man udfører og udsmykker en given melodi. Det er derfor et meget veldokumenteret område. Det vil være alt for omfattende her at gå nærmere ind i dette meget store og spændende emne, men jeg vil prøve at redegøre for et enkelt aspekt med relevans for udførelsen af nogle af melodierne i Fredmans epistler og sange. Mit udgangspunkt er de trykte udgaver af epistler og sange fra henholdsvis 1790 og 1791¹. Jeg vil i denne artikel rette opmærksomheden mod de fraser, som slutter med feminin, dvs. ubetonet, udgang med to gentagne noder:

Eks. 1

Bellman ville efter al rimelig sandsynlighed have anbragt et forslag (appoggiatura), dvs. udskiftet den første af de gentagne sluttoner i frasen, med tonen ovenover.

Eks. 2

Fjä - riln vin - gad syns på Ha - ga

Både notationen, tonegentagelse, og udførelsen med forslag var en fast konvention, her demonstreret i Johann Adam Hiller: *Anweisung zum musikalisch=zierlichen Gesange* (Leipzig 1780)

auf dass mir Frie - den hätt - en
sunget
eller

Hos Bellman er der en del steder i epistlerne og sangene hvor konventionen er oplagt. Fx. epistlerne 14, 36, 44 og 53 og sangene: 5b, 28, 29, 43, 45, 47, 49, 54, 64.

1700-tallets nodemanuskripter og tryk var ofte inkonsekvente med hensyn til noterede forslag (for ikke at tale om triller, artikulationer, buer osv.). Så selv om der i en sats sommetider er noteret et forslag, gælder reglen stadig, også når det i den samme sats ikke er noteret. Hvis man fx gennemgår Mozarts operaer vil man finde talløse steder hvor reglen bør komme, og kom, i anvendelse.

At reglen var indarbejdet, understreges af grammofonoptagelser af sangere med rod i 1800-tallet der stadig holder konventionen i hævd! Og – Danmark har en rekord: Verdens første opera-optagelse fra 1889. Her hører man den danske sanger Peter Schram (1819-1895), som synger introduktionen til Don Juan samt lidt af 'listearien', med de nydeligste forslag som ikke er noterede i noderne. (Han synger naturligvis også små kadencer på fermaterne!).

Jeg havde, da jeg hørte det første gang, ikke forventet, i en indspilning af Beethovens 9. symfoni fra 1935, at høre bassolisten synge et forslag i den første frase: O Freunde, nicht diese Töne! Oplagt! Men det er der næsten ingen der gør mere.

UDFØRELSEN AF APPOGGIATURA I PRAKSIS:

Hvis forslaget ikke er noteret:

- 1) Tonen trinnet over (Hiller) er langt det mest almindelige
- 2) Som spring fra tonen før (Hiller)
- 3) Som forslag nedefra,

Hvis forslaget er noteret, er der to muligheder:

- 1) Efter "reglen" tonen efter forslagsnoden udskiftes med denne
- 2) Man synger både forslaget og hovednoden (oftest som ottendedele)

Til sidst: Jeg synes selv at disse små forslagstoner hører med og giver ekstra farve til Bellmans pragtfulde sange. Men andre må naturligvis gøre som de vil, men bør overveje muligheden af at følge Bellman og hans tids tradition.

1: *Stockholm & Kongliga Privilegerade Not Tryckeriet, originaludgave. Epistlerne 1790, Sangene 1791, bundet sammen på et tidspunkt.*

EN 'GAMMEL' ELSKERINDES GAMLE GUITAR

af Henrik Bøggild

SBiDs afgangende formand Søren Sørensen har med vanligt storsind doneret et ægte klenodie til selskabet. Nemlig en fornem guitar mærket: *Pour Manuel Martinez en Malaga, Año 1801*

SØREN SØRENSEN FORTÆLLER

Den 8. marts 2001 fremførte jeg ved et arrangement i Hillerød et program overvejende med Bellman, men

også enkelte viser af og om Holger Drachmann. I pausen kom en dame frem og sagde: "Nu ved jeg hvem der skal have Ediths guitar". Det var fhv. overlæge i psykiatri, Ursula Wøldike, af den i dansk kulturhistorie så velkendte slægt.

Otte dage senere besøgte hun mig og fortalte at hun havde arvet den fra sin mor som havde været veninde med syngepigen Amanda Nilsson, som i 1887 bedårede Holger Drachmann og levede sammen med ham i Hamborg nogle år. 1898 giftede hun sig efter brud med Drachmann, med en hamborgenser, men bevarede forbindelsen til Danmark.

Selv om Ursula Wøldike utvivlsomt har ment det som en personlig testamentering, føler jeg at den hører hjemme i Selskabet Bellman i Danmark, ikke mindst med den tyngde skildringen af hende har i Drachmanns *Den hellige Ild*, fra *Billeder og Syner* (1899), hvorfra vi har hentet verset:

*Edith! vi mødtes, hvor Glæden sad
bænket
Sommernatten kort mellem
Lampernes Skær,
Bellman blev sunget, Bourgognen
blev skænket –
Morgenrøden kyssed de søvntunge
Trær:
Hele Naturen blev vækket derved,*

PER OLSEN SKRIVER OM HOLGER DRACHMANNS ”EDITH” OG FORSKREVET

Per Olsen
lektor emeritus i litteraturvidenskab
Seneste udgivelser: *Livet bliver ikke
genudsendt*. Carpe diem-temaet & *Tøm
nu dit glas, se Døden på dig venter.*

Hvem var virkelighedens ”Edith”, den kvindelige hovedperson i Holger Drachmanns roman *Forskrevet* fra 1890, der virker som en erotisk magnet for de to mandlige hovedpersoner? Drachmann har modelleret hende efter virkelighedens Amanda Nilsson (se nedenfor).

ROMANEN

Romanen er en kærligheds- og en

*Verden blev Klang, da Signalet var
givet:*

*Du blev min Sangmø, min Søgen
fandt Fred –
Jeg var din Sanger for Livet!*

EDITHS GUITAR

Bellman selv har næppe kendt den 6-strengede spanske guitar, som i det sene 1700-tal endnu ikke var dukket op på vore kolde himmelstrøg. Men da instrumentet siden hurtigt blev det foretrukne akkompagnementsinstrument til Bellmansang, synes jeg at det er en klar berigelse for SBiD at eje en så fornem guitar. Og – instrumentet spiller i de rette hænder upåklageligt!

teater- og kunstnerroman. Dens to bind er tilsammen opdelt i seks ”bøger”. Plottet er trivielt: spændingen i kærlighedshistorien forhales, ligesom i 1700-tallets hyrderomaner, og der er ikke nogen egentlig slutning. Romanen munder ud i en hallucination og en mareridtsvision om fremtiden.

Forskrevet rummer en kritik af materialismen og af tiden og Danmark:

”vi har levet paa en Illusion”, ”vi er Tivlens Børn” og ”det hele Land har forskrevet sig til Fanden”. Desuden fremstiller den store bekendelsesroman samtidens kønsroller og familjeroller i opbrud.

Den omfangsrige roman har sin styrke i miljø- og persontegningen og i skildringen af det flimrende og hektiske københavnerliv i slutningen af 1880'erne. Fokus er på København og Det Kgl. Teater med omkringliggende gader helt ud til Valby Bakke, hvor varietéerne og cabaret'erne (” – det lille, joviale Forstadsteater, Folkelivsknejsen under Anstændighedens Tugt og Talentets Taktstok”) er det positive modstykke til Det Kgl. Teater. Bag mange af bogens figurer gemmer sig samtidens koryfæer: redaktør Nørager (forfatter og redaktør Otto Borchsenius), redaktør Bentzen (Viggo Hørup), litteraturhistorikeren Kristian Arentzen, Georg og Edvard Brandes og etatsråd Brynjulfsen (kammerherre Edvard Fallesen, chef for Det Kgl. Teater fra 1876). Og en hel række andre, i dag mindre kendte skikkelser.

Romanen forsøger at forene den naturalistiske romans brede samfundsskildring med en Herman Bang-inspireret impressionisme og en psykologisk realisme.

De litterære forudsætninger for Drachmanns roman er hans læsning af Turgenjevs *Forårsbølger* (1873) om den mandlige hovedperson Sánins forelskelse i den lille italienske konditordatter, den yndefulde, naturlige, fattige og uskyldige Gemma Roselli, sat op over for den erfarne, smukke, umoralske og velhavende Mme Pólozova, som forfører Sánin. Desuden Dostojevskijs psykologi-

ske kunst i *Brøde og Bod* (1866) – fx i beskrivelsen af luderer Sonja og den unge, fattige student Raskolnokov – oversat af Drachmanns søster Erna Juel-Hansen under titlerne *Raskolnikov* (1884), og *Forbrydelse og straf*.

1880'erne er tiden, hvor storbyerne i Europa ekspanderer og bliver temaer i litteraturen og kunsten, fx i Herman Bangs stilistisk blændende roman *Stuk* (1887) om Gründertidens byggeboom. Et moderne fortælleteknisk udtryk for det Bang gør er ”showing not telling”, at han altså viser de enkelte personer, situationer og scener i romanen fremfor at fortælle (om) dem. I begyndelsen af romanen beskrives en lidt vovet teaterforestilling i Casino (dvs. et københavnsk forlystelsessted i Amaliegade) med det borgerlige, københavnske publikum: ”Tæppet til *Lykkepigens* gik op (...). Indholdet kendte man (...). Reklamerne havde antydnet, at det jo egentlig ikke var ’kysset’ [], men i Paris noget mere.” Casino havde overvejende et meget let repertoire, men det skal dog nævnes at teatret i 1887 vovede at sætte Strindbergs *Faderen* op.

Forskrevet er et forlæg for Tom Kristensens *Hærværk* (1930) – han skrev speciale i Dansk om Drachmann, herunder et kapitel om romanen, og han har den samme dobbelteksponering af Jastrau og Steffensen som et dobbeltmenneske – ligesom senere Tore og Janus i Klaus Rifbjergs *Den kroniske uskyld* (1958).

Romanen kostede dyrt: Drachmann blev droppet socialt af det københavnske højborgerskab, som kunne genkende romanens figurer bag

virkelighedens personer og læste den som en nøgleroman. Og hans kone forlod ham sammen med børnene. Senere flyttede Drachmann og Amanda i en årrække til Hamburg, hvor han levede fra hånden i munden og hun optrådte i varietéerne i St. Pauli.

PERSONERNE

Den lidt konstruerede handling er den, at hovedpersonen, den udadvendte, flittige grafiker og maler Henrik Gerhardt, vender hjem til Danmark efter en årrække i udlandet. I København møder han og bliver ven med digteren Ulf Brynjulfsen. En aften på en varieté i Allégade på Frederiksberg hører de en ung pige, Edith, synge. Hun betager dem begge ved sin på én gang både frivolt-erotiske og kyske kvindelighed, og udover at være venner bliver de således også rivaler. Ulf Brynjulfsen, søn af en en nyrig etatsråd, er en indadvendt, splittet og verdensfjern digter-bohème. I modsætning til kunstneren Ulf er Gerhard er den solide, stabile og reflekterende håndværker. Om den labile Ulf skriver Valdemar Vedel: "det lange Mandfolk med de store Ord og runde bevægelser, altid noget pose- rende i sin barokke Genialitet og fantaserende sig ind i Bellmanske og Heineske Stemninger." Gerhard er spændt ud mellem det højborgerlige Bredgade-*high life* og sin ungdoms radikale og subversive undergrundskultur. Henrik Gerhardt forskriver sig (ligesom Dr. Heinrich Faust i Goethes *Faust*) i løbet af romanen (jf. titlen) til det højborgerlige liv gennem sit impuls-giftermål med den depraverede Annette, Ulfs

søster. Han har gældsat sig. Titlen på Drachmanns *Forskrevet* – var oprindeligt *Forskrevet – til Fanden*, men forlaget sløjfede eftersætningen! Drachmann har tegnet et dobbeltportræt af sig selv. Ulf og Gerhard er to sider af samme person, et dobbeltmenneske, to halvdele af ét helt menneske: den stabile borgerlige Gerhard og den labile bohème Ulf. Gerhards og Ulfs udflugter til syngepigeknejerne på Frederiksberg – og Edith – bliver for Gerhard et gensyn med det tabte land og en identitetsmarkør: "Han kører igennem Frederiksberg Allé. Saa indfandt Barndoms og Ungdoms Erindringer sig igen (...). Han oplivede dem [forlystelsesstederne] i sin Erindring med Musik, Dans med ungdommelig Sorgløshed og ungdommelig Letsindighed, naar han havde slaaet Gækken løs i Kammeraters Selskab. Hvor var Kammeraterne? Hvor var de morsomme og nydelige Smaapiger. Hvor var Glæden, Sorgløsheden – selv den moralske Katzenjammer? Hvor var hans Ungdom? Hvor var han selv?".

FIGUREN EDITH

Edith er en hjertevarm, jomfruelig syngepige, der repræsenterer folket, og som Gerhard og Ulf møder i en *café chantant* på Frederiksberg. Hun "holdes" af en grosserer Philip Halvvig. Til trods for sin sociale baggrund og status som tribunesangerinde er hun i romanen (delvis) kysk og stolt – i modsætning til Gerhards senere hustru Annette – og markerer et brud med borgerligheden. "Der gives kun to Slags Kvinder", hedder det i romanen, "Kurtisanen og den kyske Natur", svarende til den dekadente

burgøjserkvinde Annette og den rene syngepige Edith. En opfattelse af kvinden som luder eller madonna. Edith er en Tornerose, Snehvite eller Sakuntala midt i al snavset, og hun forbliver den uopnåelige, noget ophøjet og evigt kvindeligt. Hun er indbegrebet af kvindelighed: "Stille og blid var hun, aldrig højrøstet, aldrig stærke Ord, beskeden og tilbageholden, og dog rank af den urokkeligste Selvfølelse." Jf. Goethes *Faust II*: "Das Ewig-Weibliche/Zieht uns hinan". Og videre: "Hun lignede en Blomst, fæstet til den lyse Nats Bryst – en Fugl, der lige har sunget, men ikke ved hvad den sang, og som nu sidder der i det dæmrende Lys, ukendt, uden Navn, beskeden og dog med sit Væsens Fordring paa at være til, at leve, at indaande Dug, udsynge en Strofe og saa bøje Hovedet og forsvinde i Morgenens Hav." Hverken Ulf eller Gerhard får Edith. Sidst i romanen afslører en pakke breve figurernes udviklede familjeforhold. Det viser sig nemlig, at Ulf og Edith er søskende, hun er et hemmeligt barn af Ulfs mor.

VARIETÉERNE

Der var i slutningen af 1800-tallet en dyrkelse af syngepigerne ved Frederiksberg Have. Otto Rung (1874-1945) skriver i sine erindringer om forlystelserne "Alléenberg" og "Sommerlyst" som kun var "for simple folk og for tjenestepiger og soldater".

Ølstuer blev omdannet til café chantants, sangerindepavilloner, hvor man lod smukke kvinder synge fra en tribune. Carl Kehlet startede foråret 1877 sin "Kehlets Varieté" (i romanen kaldt "Elysium") i Allégade

9 (det nuværende "Lorry") med "Nordens skønneste Kvinder", og hvor Drachmann traf Edith, "den store, noble Kvinde".

Varietéerne var folkets kultur. Og varieté med pikante og frivolt-erotiske scenerier kunne man møde i syngepigeknejerne; jf. nutidens syngepiger på "Bakkens Hvile" på Dyrehavsbakken, hvor mænd fra det bedre borgerskab, fx Dansk Folkepartis europapolitiker Morten Messerschmidt har mødt og 2007-15 dannet par med syngepige Dot Wessmann – uden sammenligning i øvrigt.

Knejerne var et folkeligt fristed for samfundets lavere klasser – "simple folk" – samt borgerskabets unge mænd der – voyeuristisk – kunne iagttage de unge, letpåkledte piger fra arbejderklassen. Sangerinderne havde fra midten af 1870erne fået lov til at optræde i korte skørter.

Edith vil højne den folkelige "Adspredelsestrang" gennem sin sangkunst og drømmer om en social opstigen: "Hør, hun synger og sejrer. Hun er Livet selv." Og et andet sted tænker Gerhard: "Og det var Edith, som bragte ham til at nynne – Edith, som selv var Romantikken, der hvilede over Landskabet." I *Sangenens Bog* (1889), skrevet til hans muse, sammenfatter Drachmanns sin betagelse af "Edith"/Amanda. Hun forblev inspirationen op gennem 90erne også for *Unge Viser* (1892), melodramaet *Vølund Smed* (1894) og *Den hellige Ild* (1899).

PRIVATPERSONEN "EDITH"

Edith hed egentlig Amanda Jensine Nielsen og kom fra et fattigt Nørrebrohjem. Hun døde knap 90 år

Edith/Amanda

gammel i Hamborg (1866-1953).

I en af de mange erindringsbøger om tiden hedder det: "I sommeren 1885 boede jeg i Aagade ved den gamle Ladegaardsaa (...) og dyrkede om aftenen det folkelige forlystelseliv, der udfoldede sig omkring Runddelen, Sommerlyst og Alléenberget, de gamle haver i Pile Allé og Kehlets Café Chantant – det nuværende etablissement [Lorry] i Allégade. (...) Selv om Drachmann har idealiseret hende en del, kan det ikke nægtes, at hun var noget for sig selv og hævede sig betydeligt op over det almindelige tribune-niveau. Regelmæssig køn var hun ikke, men der var charme over hende. Hun havde et ualmindelig smukt askeblondt hår, en nydelig slank figur – rivalinderne påstod, at hun snørte sig for meget – og af svensk afstamning, havde hun ikke så lidt af den svenske "stilghet". Så havde hun en køn lille

stemme og foretog sine vises på en fordringsløs måde, der røbede medfødt kultur. Hun valgte også sit repertoire med mere smag end de andre "syngepiger" (...) Hver aften præcis et kvarter før forestillingen sluttede kom der en ung mand med markeret ansigt og et lille overskæg og satte sig ved et af de allerbageste borde, næsten altid alene. Det var hendes ven, i Drachmanns *Forskrevet* skildret som grosserer Halviig."

Fra Kehlets Café chantant kom Amanda/"Edith" ind i "Kisten" i Tivoli, hvor hun overvejende sang drachmannske vises. Carl Muusmann beskriver hende således: "I Tivoli lå den kendte varieté "Kisten", hvor Drachmanns "Edith" optrådte og hvor hans forelskelse i hende nåede sit højdepunkt. Hendes borgerlige navn var Amanda Nielsen og hun foretog selv de mest vovede sange "med et Uskyldssmil, der intet synes at ane bag Ordene, medens de store, blaa Øjne aldrig søger Publikum endsige nogen enkelt. Det gør Indtryk af, at der her er en absolut Ingenue-begavelse [naiv, uskyldig ung pige], der benyttet med lidt Varsomhed maa kunne blive en virkelig Kraft."

I Hakon Stangerups afsnit om Drachmann i *Politikens Dansk Litteratur Historie, bd. 4* (1977) hedder det om Edith, der var 20 år yngre end digteren: "en velskabt og blond og nydelig pige med smukke, vemdige, grå øjne. (...) Hun havde en spæd røst, men en poetisk apparition [fremtoning], en retlinet karakter og megen taktfølelse" – hvor Stangerup så ved dét fra?

BELLMAN

Bellman spiller en stor rolle i roma-

nens værdiunivers. Den kolporterer opfattelsen af Bellman som ægte, folkelig brugskunst, det er Fredmans billede af det stockholmske *low life*, der er i fokus. Edith er, ligesom den sexede Ulla Winblad, Henrik Gerhard-Ulf Brynjulfsens muse, men her blander Drachmann vistnok fortælleren Fredman sammen med forfatteren Bellman. Som Valdemar Vedel bemærker: "Noget forskønnende i det lidet hollandske Interiør af det Knejpeliv, hvoraf en ny Bellman var kommen til Verden".

Det er især den dionysiske Ulf, der tematiserer det fredmanske univers og de bakkanalske udskjelser: kærlighed, vin og musik. Men Bellman viser er også det væsentlige repertoire for trioen i "Invalidehotellet", hvor Gerhard overhører pianisten og citherspilleren hr. Achlaitner akkompagnerer Edith på Linds Restaurant: "Det var en af de gamle Fredmans Sange, som maatte holde for, og med ét Slagrykkede Gerhard ind i en Række af hine ubestemte Ungdomsindtryk – med deres reelle Kæreste-, Penge- og Tømmermændssorger – den belmanske Melankoli, som er naiv og harmløs, maalt med Heine og med Musset."

Drachmann benytter sig især – udover intertekstuelle referencer – af FE 35 ("*Angående sin Sköna och hennes obeständighet. Bröderna fara väl vilse ibland/Om glasen men inte om krogen*") og FE 62 ("*Angående sista Balen på Gröna Lund. Valdhornet proberar,/Och sin Tuggbuss valkar i mund*"). Disse epistler fungerer som tematiske paralleller til romanens overordnede temaer: forstand vs følelse; kontrol vs drifter; borger-

lighed vs bohêmeliv og identitet vs gruppen eller samfundet.

Generelt er Bellman-inspirationen båret af den romantisk-naive opfattelse af Bellman som en dæmonisk, men ufarlig besynger af "Wein, Weib und Gesang". Og i Drachmanns bekendelsesbog *Den hellige Ild* (1899) bliver Bellman det eksemplariske forbillede for en ny nordisk kulturtype. Han skriver i "Edith III" om sin muse: "*Men du blev for mig Poesi,/ En Verden underskön,/Hvor Høstens Frugt er gylden-rød,/Og Vaaren evig-grön*". Ogi "Bellman blandt Skærene" hedder det: "*Du [Edith], som til Hælvten er Barn af det Rige,/Dér hvor kun en Bellman kan fødes og dø*". (...) "*Bellman søger ærligt i Sjæle-Dybet ind:/Derfor de Toner, hvis dobbelte Klang/Fremlokker Sukket, mens lystigst han rimer*" (...) "*Hjertensgod, højsindet, elskelig-mild/Har han dog Blomster langs Vejen lagt øde –/Ak, det er derfor den 'hellige Ild'/Slaar fra hans Støv os i Møde!*"

Holger Drachmanns ven, forfatteren og komponisten Charles Kjerulf (1858-1919), der skrev operetter sammen med Drachmann, oversatte i øvrigt et større udvalg af *Fredmans epistlar* til dansk i 1920.

LITTERATUR

Johs. V. Jensen: "Sangerinden", Myter. Første Bind 1898-1907 (1924/1901).

Valdemar Vedel: "Ud af Borgerligheden" og "Edith", Holger Drachmann, red. Aage Jørgensen (1965/1909).

Vidar Bruun: "Edith og den litterære Variété", Fra Sangerindeknejpernes Dage. Et Afsnit af det glade Københavnervlivs Historie (1920).

Carl Muusmann: Firsernes glade København. Erindringer og oplevelser (1974/1920).

Emmy Drachmann: Erindringer (1925), Edith (1992).

Fr. Graae: Københavnerminder. Lorry (1929).

Otto Rung: Fra min klunketid. En hjemlig kavalkade (1965/1942).

Paul V. Rubow: Holger Drachmann 1878-1897 (1945).

Johs. Ursin: Holger Drachmann. Liv og værker, bd. 2 (1953).

Einer Mellerup: "København for ca. 80 år siden", Det gamle København på vrangen. Ældre tiders byliv, beværtninger, bordeller, bisser og betjente (s. 9-21, 1960).

Johan Fjord Jensen: Turgenjev i dansk åndsliv (1961).

Steffen Linvald: Vandringer i København (1961), København har moret sig (1966).

Jens Kr. Andersen & Leif Emerek: Aladdin-Noureddin traditionen i det 19. århundrede. Bidrag til en strukturel litteraturhistorie (1972).

Knud Michelsen: "Vision. Forskrevet", Digter og storby (1974).

Margrethe Loerges: Drachmanns musser (1981), Edith – en skæbne i et bundt breve (1983).

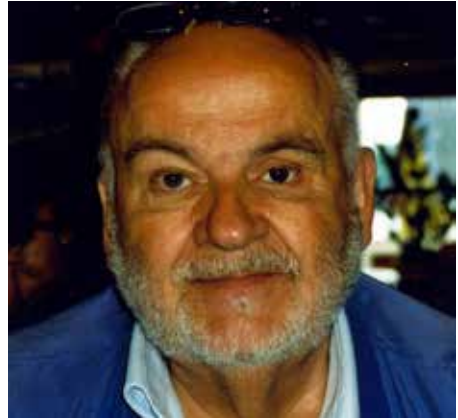
Emil Marott: "Vesterbrogade og Frederiksberg", Dansk revy, bd. 1 (1991).

Søren Sørensen: "Bellman hos Drachmann", Bogens Verden nr. 5 (1994).

Bo Hakon Jørgensen: "En kvindes smil. Holger Drachmann. Forskrevet", Povl Schmidt & Ulrik Lehrmann (red.): Læsninger i dansk litteratur, bd. 2, 1820-1900 (1998).

Lars Peter Rømhild: "Efterskrift og noter", Holger Drachmann: Forskrevet, bd. 2, s. 631-92 (2000).

FJÄRILEN PÅ LÆSØ

af Gunnar Syrén
doktor fil, docent i litteraturvidenskab
og medstifter af SBID

En vacker sommarafton förra året var jag vid Byrum Kirke på Læsø. Jag hade kommit för att höra vokalen-semblen Magnificat framföra medeltidsmusik, och medan jag väntade på att konserten skulle börja, gick jag och läste på gravstenarna på kyrkogården.

Då ljud en ton från himmelen, så skön som inga flera. Men det var inte den lilla lärkan grå, så svår att observera, som hos Birger Sjöberg; därtill var sommaren för långt gången. Det var en fjäril. Fjärilen på Haga. Men inte heller till den var Birger Sjöberg upphovet. Nej det var den fjäril som också han hyllar: Carl Michael Bellmans.

Kunde det vara salig Bellman själv som ville sända en hälsning till sin landsman och beundrare? Jag såg mot himlen, men där fann jag ingenting; den var oföränderligt sommarblå. Jag såg mot kyrktornet — och då klarnade sammanhanget: Det var därifrån som Bellmans fjäril på Haga ljud över det vackra Læsølandskapet. Men hur kom det sig nu att Bellman, av den svenska kyrkans psalmbokskommittéer såsom ogudaktigt ute-

sluten, hade fått plats i ett danskt kyrkligt klockspel? Det måste undersökas!

Sagt och gjort. Efter konserten fick jag genom kyrkans organist tag på Kirkeministeriets Klokkekonsulent, Per Rasmus Møller; hans titel lät förtroendeingivande, och han tog också på sig ansvaret för Fjäriln vingad på Læsø. Den vänlige mannen kunde berätta att när församlingens menighetsråd år 2012 beslutat sig för ett nytt klockspel, så fick han uppdraget att utarbeta melodier till detta.

Att "Fjäriln vingad syns på Haga" kom med var helt naturligt, menade Per Rasmus Møller; melodin är älskad i Danmark, och används till en likaså mycket avhållen dansk aftonsång av psalmkaraktär som börjar: "Nu er jord og Himmel stille."

Därefter tillade organisten och klokkekonsulenten att han varit i Stockholm och spelat på klockspelet i Sancta Klara kyrka. På kyrkogården hade han dessförinnan låtit sig inspireras av minnesmärket över Carl Michael Bellman, och därför valt att spela några variationer över just "Fjäriln vingad".

”Forhåbentlig modtager kirken ikke klager i den anledning”, avslutade Per Rasmus Møller sin berättelse om Stockholmsbesöket. Jag vågar ge honom full absolution därvidlag. Innan jag avslutar mitt lilla inlägg, vill jag gärna också uttala mitt tack för att jag blivit hedersmedlem i Selskabet Bellman i Danmark. Det har runnit mycket öl och vin genom struparna på Wessels Kro sedan vi där instiftade sällskapet, men gläd-

jen i Bellman är oförändrad. Likaså är den glädje jag känner inför äran som jag vederfarits, ren och oskrymtad.

Red. : Melodien ”Fjäriln Vingad” er med i en serie på ca. 50 forskellige melodier, som spilles fra klokketårnet elektronisk og vælges ud tilfældigt. Man kan altså (desværre!) ikke være sikker at komme til at høre melodien ved et kortere besøg ved kirken.

Byrum kirke på Læsø

1 Men hvordan kunne det hænge sammen, at Bellman, som var udelukket fra den svenske kirkes salmebogskomiteer, pga. sin ugudelighed, havde fået plads i en danske kirkes klokkespil – det måtte undersøges!

PER OLSEN ANMELDER

Bellman á Íslandi (1997).

Pierre Ström & Emeli Jeremias:

Ulla Winblad (2012).

Med coverbillede af Per Dahl.

Thord Lindé:

Venus jag följer – med Bacchus jag flyr. Thord tolkar Fredman (2013).

Med coverbillede af Louise Tillberg.

Sällskapet Bellmans Minne spelar

Carl Michael Bellman (2015). Med coverbillede af Pieter van der Werff.

'SØSTERLIGT FORENEDE'

"Det er egentlig en Historie i to Dele, vi her komme med; første Deel kunde gjerne være borte, - men den giver Forkundskaber, og de ere nyttige!" (H.C. Andersen)

Nogle af mine første møder med Bellman fandt sted i gymnasietiden, da jeg hørte Sven-Bertil Taubes to indspilninger: *CMB. Fredmans sånger och epistlar* (1959) og *CMB. Volym 2* (1963). Ikke mindst hans elegante *performance* i den klassiske udgave af FE 33 ("Stolta Stad!"). Se nærmere om mine første møder med Bellman på www.bellman.dk (Temasider: Enquête). Taubes og arrangøren og dirigenten Ulf Björllins to LP-plader indvarslede en ny epoke bl.a. ved at gøre brug af et symfoniorkester. Og ved at fremføre Bellmans tekster kongenialt og på en "naturlig" måde. Forenklet sagt er der tre måder at fremføre Bellman på: 1) Sang uden instrumental ledsagelse, fx korsang; 2) Sang til et enkelt strengeinstrument, guitar, lut eller citrinchen (fx Sven Scholander), og 3) Sang til flere instrumenter, evt. med symfoniorkester, som fx Taubes indspilninger.

Ifølge myten var Bellman en lysende entertainer. Den unge digter og embedsmand Johan Gabriel Oxenstierna (1750-1818) giver i sin dagbog fra 1769 en øjenvidneskilddring af sit første møde med ham hos den kulturinteresserede embedsmand og mæcen Anders Lissander sådan: "*Den 4. Måndag* (...) Han sjunger själv och spelar på cittra. Hans gester, hans röst, hans spelning, som äro oförlikneliga, föröka ännu mera det nöje, man har av självva versen, som alltid är vacker, och som innehåller tankar, ömsom löjliga, ömsom sublime, men alltid nya, alltid starka, alltid oväntade, över vilka man ej kan undgå att häpna [forundres, forbløffes], och antingen komma utom sig av förundran eller av skratt." Et par måneder efter Oxenstiernas besøg hos Lissander skrev Bellman den første af *Fredmans epistler*, og i løbet af et år havde han færdiggjort 25.

I 1877 opfandt Thomas Alva Edison fonografen, som muliggjorde indspilninger på voksroller, og den første fonografiske Bellman-indspilning fandt sted i 1903. I 1920 indspillede den navnkundige scenekunstner Sven Scholander o. 10 viser på schel-

lak-plader (78-plader), som dels bidrog til at gøre visen til en kunstform og dels ændrede fremførelsen af Bellman-visen i en mere formel og højtidelig retning. I Danmark blev denne tradition med skønsang ført videre af den lyriske tenor, operasangeren Aksel Schiøtz. Mange af Bellman-tolkningerne fra første halvdel af 1900-tallet er så personligt farvede, at Bellmans egen kolorit og "naturlighed" er forsvundet.

I slutningen af 1950erne fik Bellmanvisen en fornyelse og et opsving med Sven-Bertil Taube, der egentlig var skuespiller. Han bryder med den højtidelige fremførelse og giver hele Fredmanuniverset et mere levende og dramatisk "foredrag" på en hidtil uhørt måde: ægte, naturligt og tidløst. LP-pladen blev en stor kommerciel succes og blev fulgt op med "Volym 2". I 1960erne blev grammofonpladen for alvor et massemedium. Vinylpladen, Long Playing-pladen, blev efter 2. verdenskrig udviklet og forbedret så meget, at man nu både kunne optage og afspille i stereo og indspille længere forløb. På Taubes første LP findes således 14 optagelser, som i alt spiller knap 45 min.

I kølvandet på Taube kom Fred Åkerström og Cornelis Vreeswijk, hvormed Bellmansangen fik en politisk bevidsthed og et mere dynamisk og lidenskabeligt udtryk.

Fred Åkerström arbejder alsidigt og disciplineret med Bellman. Grundstemningen er besk, rå og socialrealistisk, med et ensartet tempo og en stærk patos. Hans mesterlige, stærkt dramatiske tolkninger kan bl.a. høres på hans udgave af FE 23 ("Ach du min Moder! Säj vem

dig sände"), hvor forbandelse, angst og desperation lidt efter lidt går over i jublende ekstase. Denne udgave af den svenske litteraturs Hamlet-monolog og FE 72 ("Glimmande Nymph! blixtrande öga!") er blevet klassikere.

Cornelis Vreeswijks rå tone, baseret på jazz og bluesmusik, er ligeledes båret af livsnydelse og dødsangst, og han har et godt øre for personlig ulykke og sociale klasseskel – som i virkelighedens europæiske samfund efter 1968 – som også udgør nogle af forudsætningerne for Bellmans digtning. Og så har han en fornemmelse for det svenske sprog, som kun den der ser og hører det udefra (CV kom fra Holland) kan præstere. En af hans klassikere er FE 81 ("Märk hur' vår skugga, märk Movitz Mon Frere!").

Efter Åkerström og Vreeswijk er der kommet en stribe nye fortolkere til. En af de allerbedste er – efter min mening – den moderne trubadur Martin Bagge, der genskaber Bellmans dramatiske og musikalske løjer. Ham har vi heldigvis hørt adskillige gange i *SBiD*-regi, både på Sophienholm og senest ved lanceringen af Skriftseriens nyeste bind på Fredmandagen i Møstings Hus 18. nov. 2015: *Töm nu dit glas, se Döden på dig venter* (en DVD med optagelser fra arrangementet kan købes ved henvendelse til *SBiD*). Her giver han en forrygende udgave af bl.a. FE 23. Men lyt også til hans fortolkning af den mærkelige FE 22 ("De dyrbaraste gåfvor utösas ofta af den lekande Naturen") og FE 76 ("Se Hans Jergen hur han sig bockar"), med nærvær i hver stavelse og tone.

Midt i 1980erne dukkede CD'en op og den gav anledning til både genudgi-

velser, og nye indspilninger. Bl.a. en singleindspilning af FE 81 i 1985 med punk- og rockgruppen "Imperiet", der blev fulgt op af en video og flere optrædener i svensk radio og på TV. Nummeret blev et kommercielt hit og lå længe højt på Svensktoppen og opnåede således et stort og nyt ungdommeligt publikum med kraftfuld og intens rockmusik. EP'en blev valgt til "årets svenske rocksingle" (sic!), og "Imperiet"s udgave af kirkegårdsepistlen er – i ordets begge betydninger – enestående.

En anden interessant jazzificeret, udgivelse er Merit Hemmingson & Bengan Karlsons *Bellman lever* fra 1983. Fra 1990'erne kan nævnes sangeren, skuespilleren og musicalstjernen Mikael Samuelsons store bredde i hans *Carl Michael Bellman* (1988), Mikael Samuelson sjunger *Fredmans Epistlar* (1990) og senest hans fine *Fredman i lurarna* (2009). Og så er der rocksangeren Anders Strengberg, der måske nok mangler inderlighed, klanglig skønhed og teksttydelighed, men til gengæld leger med de rytmiske muligheder: *Strengberg tolkar Bellman* (2002).

Men hvor er de kvindelige Bellmanfortolkere? Er der så få, fordi det bellmanske tekstunivers primært tematiserer mand(l)ige værdier ("Supa, dricka,/Och ha sin flicka,/År hvad Sancte Fredman lär")? Dog har Lena Willemark indsunget "Vagg-Visa" (1991), og Monica Zetterlund har indspillet FE 43 ("Värm mer Öl och Bröd"), der handler om en specifik kvindeerfaring, nemlig en fødsel (1977).

Fra Bellmans andet hjemland har vi vores egen store udgivelse, med Povl Dissings hæse stemme, der jo

er kendt fra halvsvenskeren *Svantes viser*. Svante er en slags dansk Fredman, og Dissings tilgang til Bellmans viser er kropslige og nærværende, figurerne får kød og blod og bliver nutidigt levende. Lyden er ekspressiv og insisterende, som i fx FE 34 ("Herregud, en ussel rønne!"). Nis Bank-Mikkelsens brutale basstemme kommer måske bedst til udtryk i de dramatiske stykker som fx FE 23 og FE 35 ("Bröderna fara väl vilse ibland") på CD'en *Jeg elsker de skønne – men vinen endnu mer'* (2003); men også i de lyriske numre, som FE 48 ("Solen glimmar blank och trind") og FE 72 ("Glimmande Nymph! blixtrande öga!") viser han sig – sammen med Martin Bagge og Thord Lindé – som en af de senere års bedste Bellman-fortolkere.

ANMELDELSER

Bellman i församlingshuset

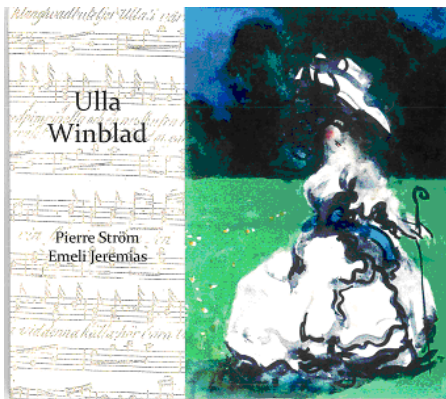
En litteraturvidenskabeligt trend gennem de seneste 15 år har været "The spatial turn"/"den rumlige vending". Den handler om en forøget interesse for stedet, her forstået som et rum,

hvor spørgsmålet om mening og betydning sættes i spil, altså analyser af stedets betydning i litteratur, kunst og medier. Ved lytningen af de 4 CDer slog det mig at de var udtryk for 4 forskellige kulturelle steder og traditioner, nemlig forsamlingshuset, "Vise-Vers Huset" el. *cabareten*, *logen* el. *Den litterære salon* og Bellmans eget sted (en pendlen mellem rendestenen, værtshuset og det pastorale landskab).

Bellman i Island hedder en CD fra 1996 (2. udg. 1997), med undertitlen *Söngvar eftir C.M. Bellman (1740-1795). Íslenskar þýðingar sungnar við nýjar útsetningar, dvs. "Íslandske oversættelser i nye arrangementer"*. Talen er om en CD med forskellige solister, samt kor, blæse- og strygeinstrumenter. Repertoiret er repræsentativt – 11 epistler, eller "pistill" som de hedder på islandsk, og 5 sange, samt vuggevisen ("Vagg-Visa"). Den 48-siders booklet rummer – på islandsk – korte, men fine introduktioner til Bellmans liv & levned, Bellman-receptionen i Island, Oversættelser, Om at synge Bellman og om Fredmans univers. Om Ulla Winblads hedder det bl.a.: "Helsta fyrmynd hennar er Maria Christina Kjellström (1744-1794). Hún tók síðar upp ættarnafn stjúpu sinnar og nefndist Maria Winblad og var um tíma í tölu vinsælustu léttúðark venda Stokkhólms". Ja, man får

ligefrem mulighed for at genopfriske sine islandske sprogkundskaber og -studier – noget denne anmelder desværre ikke har fået gjort siden studietiden.

CDen rummer en række udmærkede udgaver af primært epistlerne, og et glimrende instrumentalt akkompagnement, af og til med bas-sangkor. Men overordnet er det lidt for uvarieret – de forskellige epistler synges ret ens, og tempoet er ligeledes ret ens. Det er som om respekten og ærbødigheden over for Bellmans tekstunivers og musikken har været for stor. Et eksempel er FE 23, hvor kadencen eller forløbet fra Fredmans forbandelse af sine forældre over fortvivlelse og angst til glædesjubel da døren til kroen endelig lukkes op, ikke gennemleves og -spilles. Viserne får ikke stemmemæssig og eksistentiel kant. Og FE 71 ("Ulla! min Ulla! säj får jag dig knulla") er langt fra tvetydigt og følsomt-erotisk nok, måske pga. udførelsens ensformige skønsang – som ved et aftenmøde i forsamlingshuset. Vuggevisen med kvindelig solist er for jævn og kan ikke måle sig med hverken Monica Zetterlunds eller Lena Willemarks udgave. Alt i alt en nydelig, pæn og lidt kedelig forsamlingshus-Bellman. Ønskes: mere sprudlende frigjorthed, ligesom det islandske fodboldhold under VM i sommer. Men kom igen, Island: *HU! HU! HU!*

Bellman på cabaret

Ulla Winblad er med den svenske viseveteran Pierre Ström, som har en let og melankolsk stemme og et relativt enkelt guitar-spil, som løfter teksterne fint frem. Han var med til at sætte den store visebølge i gang i 1960'erne på bl.a. visebåden "Storken" i Stockholm. Desuden medvirker Emeli Jeremias på cello, og hun synger Lars Forssells digt "Ulla Winblad vid Fiskartorpet" til musik af Pierre Ström. Sidste nr. er en oplæsning af, hvordan Ulla Winblad ville have oplevet verden 250 år efter sin tid.

Man forestiller sig et subversivt sted, et lille rum med intimszene, hvorover tobakstågerne flyder tæt. Repertoiret strækker sig fra FE 71 ("Ulla, min Ulla"), FE 82 ("Vila vid denna källa") og samtlige 21 strofer af FE 48 ("Solen glimmar blank och trind"), til den tidlige tekstvariant af "Glimmande nymph" (nu FE 72, tidligere FE 28). I alt 14 skæringer, der føjer sig til rækken af mainstream Bellmanfortolkninger.

Ulla Winblad er en central figur i det fredmanske univers. I registret over de medvirkende i *Fredmans epistler*

er hun nr. 2: "nymfe og præstinde i Bacchi Tempel. Faderen tidligere korporal i garden". Læsere med interesse for en anden af tidens litterære trends pt. – autofiktion – kan blive oplyst om de mulige forbilleder for Ulla i den lille booklet, selvom det dog i CDens liner notes understreges at Ulla "är Bellmans poetiska figur, [og] är dikt".

Ström & Jeremias kanderes Bellman. Deres udgave af epistlerne er varierede, både i tempo, tone og stemme. Et fint og afbalanceret nummer er FE 80 ("Liksom en Herdinna, högtids klädd"). Der er nuancer i fortolkningen af de enkelte epistler, men især i de hurtige numre snubler Ström lidt over ordene samtidig med at de bliver monotone. Det er vel netop i længere forløb, som fx FE 48, at man skal kunne mærke tekstens vekslende sindsstemninger og musikalske variationer, når nu samtlige 21 strofer er med. Teksten veksler jo mellem det idylliske, topografiske panorama og zoom på detaljen (de socialrealistiske strofer 13 om tugthuset og 14 om syfilis, samt slutstrofen der ender i overdådig gruppesex: "Maka åt dig Norström! Frun/Hör ju till oss alla").

Og der er næppe stor forskel i foredragene om Fredmans altid nærværende dødsbevidsthed og den hedonistiske livsdyrkelse, den direkte erotiske glød i den oprindelige FE 28, som er alt for usexet. Orkestreringen er sparsom (guitar og cello), som giver en noget ensformig musikalsk fortolkning, som føjer sig pænt ind i rækken af pæne Bellman-fortolkninger fra trubadur- og folkemusik-traditionen – som fx danske Frode Veddinge og Erik Grip m.fl. Men en af de mest mishandlede

viser, FS 21 ("Måltidssång. Så lunka vi så småningom"), der sædvanligvis synges som fællessang ved krebsegilder, løfter sig i Ströms version over svensk (og dansk) fuldemandskalas.

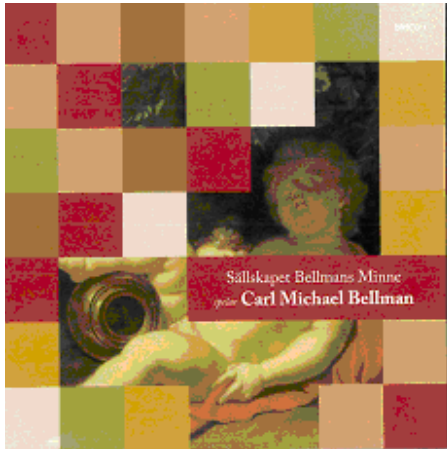

Bellman på kro
– mellem rendesten og hyrdelandskab

På *Venus jag följer – med Bacchus jag flyr* udforsker Thord Lindé hele det bellmanske register. Han er sanger og guitarist – med en musikalsk spændvidde fra opera til jazz og folkemusik – og desuden uddannet sang- og talepædagog. Han er en af de mange der de seneste 25 år har gjort meget for at popularisere Bellman, både som karismatisk sanger og som redaktør af websiden www.Bellman.net. Han medvirker på den grammy-belønnede CD *Alla Fredmans Epistlar* og *Alla Fredmans Sånger*. Sammen med Martin Bagge er han nutidens bedste svenske Bellman-fortolker. Repertoiret består af 7 epistler (FE 21, 24, 27, 34, 43, 48, 72) og 2 sange (FS 5b, 5c), hvor Lindés sang understøttes af blæsere og strygere. Hans indlevelse er ud over det sædvanlige, stemmen er kraftfuld, smuk

og af og til rå og lysten og han har en udsøgt diktion og artikulation. Udvalget spænder over alle Bellmans temaer: Bacchus, Thanatos og Venus. Og han har evnen til at finde den rigtige stemning i de enkelte epistler og sange. Bookletten har desuden en kort opsats om "Bellman – vår äldsta och mest levande poet". Udover at synge og spille har Thord Lindé givet sine personlige beskrivelser af de enkelte viser på CD'en, samt en lille notits om "Att tolka Bellman". Heri hedder det bl.a.: "Att tolka Fredman är på ett sätt enkelt. Tolkningen finns redan färdig – i texten: bilderna, miljön, sorgen, humorn, ilskan [raseri, vrede], frustrationen..." Men det er også nødvendigt med indsigt i tiden og tidens sprog, fordi så meget har forandret sig, og fordi Bellman er så mange-facetteret. Og han har meget at sige om teksternes dobbeltbundede liv "oavsett om vi läser, tolkar, eller lyssnar på tolkningar av poeten". Lindé har en tydelig diktion, han dramatiserer teksterne uden at gøre dem teatraliske. Han varierer udtrykket og tempoet, fra det afdæmpede og blide til en mere rå vildskab og har således et stort register. Her er ingen skønsang, men en fin balance og sammenhæng mellem tekst, musik og performance, og teksternes vekslen mellem det "poetiske" og det "realistiske" kommer fint til udtryk. Og foredraget om den dødsmerkede Movitz i FE 27 ("Gubben är gammal, urverket dras") går gennem *min* marv og *mine* ben. FE 34 ("Ach hvad för en usel koja!") er et godt eksempel på en dramatisk sang med temposkift. Hurtigt i starten med forvirringen ved branden, og til slut langsomt. Der

findes i øvrigt to analyser af teksten i Skriftseriens nye bind: *Tøm nu dit glas*, se *Døden på dig venter*. Der er et kongenialt akkompagnement på FE 72. Og i FE 21 ("Skyarne tjockna") bliver sang og musik opbygget tæt, "søsterligt forenede", og slutter i et musikalsk varieret klimaks, hvor alt går op i en højere enhed.

Bellman på litterær salon

Sällskapet Bellmans Minne er grundlagt i 1899 og samles hvert år den 4. februar ved digterens grav på Klara Kyrkogård i Stockholm. Fejringen af Bellmans fødselsdag fortsætter derefter med årsmøde på Sjöfartshuset og middag i Bellmanrummet på "Den Gyldene Freden".

Selskabets bidrag til fejringen af 275-års fødselsdagen var fremførelsen af 20 viser – 10 epistler, 4 sange og lidt blandet gods – ved 11 selskabsbrødre. CDens og bookletens grafiske profil er interessant, idet den bygger på Pehr Krafft d.æ.s oliemaleri fra 1779: "De sju kulörerna bildar ett rutmönster bestående av sju gånger sju rutor som representerar sällskapets 49 ordinarie

ledamöter." I bookletten er aftrykt et hyldestdigt fra 2015 af en selskabsbror: "Om Bellman är ett ord/ på nätets Wikipedia/Och bliver nåt som sprids/via sociala media/Så är kanske Bellman/baro ord på en site", og digtet slutter, at hvis man spørger IT-generationen: "Vad vet ni om Bellman/och Ulla, hans flicka?/Så kommer snabbt svaret,/’ska kolla min sticka!"

Dette er den formelle, tørre, akademiske – traditionelle – fortolkning af Bellmans viser. Jeg forestiller mig at de er tænkt som musikalsk ledsagelse til logebrødrenes stilige sammenkomster. Eller til den borgerlige offentlighed og officielle, højtidelige hyldest til og bekransning af Bellmanbusten på "Gröna Lund". Lidt i stil med den medfølgende CD til Jennie Nells disputats fra 2011, *Vivat vår monark! Musikillustrationer*. Numrene er enkle i det instrumentale udtryk, guitar, fløjte, cello og violin – pænt, lavmælt og melodøst, og med et ensartet tempo. Enkelte sangere synger på randen af deres stemmes formåen og skulle nok have taget et par timer mere i øvelokalet.

Det er oplagt at sammenligne de epistler som de 4 udgivelser er fælles om. Lad mig tage FE 43 ("Till Ulla Winblad, skrifven vid et ömt tillfälle") som eksempel: *Pierre Ströms & Emeli Jeremias'* på cabaret, *Sällskapet Bellmans Minne* på litterær salon, og endelig *Thord Lindé* på værtshus – mellem rendesten og hyrdelandskab.

Lyt og sammenlign selv. Og sammenlign selv med (*nogle af de*) tidligere udgaver af denne inderlige og stærke lyriske epistel. Ulla skal føde, jordermoderen er tilkaldt, og Fredman går

rundt, velmenende, men forvirret, og giver gode råd. Samtidig med at han er bevidst om at den svære fødsel kan koste Ulla livet: ”Ända i din kärleks timma,/Måste du en död förnimma/Masken dold i blomman bådär blommans död”.

LITTERATUR

Carl Michael Bellman: Fredmans epistlar. 1. Text- och melodihistorisk utgåva med musiken i reproduktion efter originaltrycket. 2. Musiken och kommentarer (begge 1990).

Gunnar Hillbom: Bellmansvisan, samt James Massengale: Bellmanssången och Bellmanssångare (Musica Sveciae 1992).

Gunnar Hillbom m.fl.: Epistlarnas värld. Om Bellman, sångerna och sångarna (1994).

Torben Krogh: Bellman som musikalsk Digter (1945).

James Massengale: Systerligt förente (1979), Ännesvennen & hofskalden: Om sambandet mellan Olof von Dalin och Carl Michael Bellman (2015).

Hans Nilsson: Bellman på skiva. En diskografi 1899-1991 (1992).

Johanna Broman Åkesson: ”Bellman, Sjöberg och Taube”, Med Gårdagens Dörr på glänt – Povel Ramel och melodins epok (2009).

Diskografi

Carl Michael Bellman (Musica Sveciae, dobbelt-cd 1992).

Fredmans epistlar (Proprius/Bellmanssällskapet, 3-dobbelt cd 1992).

Bellman i Danmark (SBI, dobbelt-cd 1999).

LEKSIKON

Fonograf: første praktisk anvendelige lydregistrerende apparat, opfundet af Thomas Alva Edison i 1877. I fonografen påvirker lydsvingningerne en membran, hvortil er fastgjort en stift, der trykker en til svingningerne svarende rille i en roterende voksvalse; ved gengivelsen følger stiften rillen og overfører dens bølger til membranen. Forløber for gramfonen.

LongPlaying: forøget spilletid for spec. gramfonplader. LP-plader, opnået ved nedsættelse af omdrejningshastigheden fra 78 til 45 el. 33 omdrejninger pr. minut og forøgelse af rilleantallet (microgroove). Muliggjort ved udvikling af lette pick-up-systemer. Spilletid op til 25 min. pr. pladeside.

AAGE JØRGENSEN ANMELDER:

*Aage Jørgensen (f. 1938),
lektor emer. (Langkær Gymnasium,
1975-2002).*

*Har senest udgivet: Tilblivelsens digter.
Nedslag i Johannes V. Jensens forfatter-
skab (2013); Johannes V. Jensen, Ord og
virkelighed. Forfatterskabets hidtil ikke
optrykte artikler, bind 1-5 (2014),
Dansk litteraturforskning i det 21. århund-
rede. Dansk litteraturhistorisk bibliografi
2000-2014 (2015).*

TØM NU DIT GLAS, SE DØDEN PÅ DIG VENTER

Per Olsen, Randi Larsen & Hans Lundsteen (red.), *Tøm nu dit glas, se Døden på dig venter. Nye vinkler på Bellman*. Forlaget Spring, Hellerup (2015). 663 sider.

(Skrifter udg. af Selskabet Bellman i Danmark, bind 7.)

Præsentationen består af uddrag af en længere anmeldelse til det svenske litteraturvidenskabelige tidsskrift *Samlaren*, 2016, idet der især er fokuseret på danske bidrag.

Af alle danske litterære selskaber er Selskabet Bellman i Danmark det måske mest aktive. Stiftet i 1993 har det ud over tre årlige, indholdsrige møder allerede syv publikationer på bagen, af hvilke det nyeste sætter en ganske høj standard. Tidligere er bl.a. fremkommet en studie ved Jens Kr. Andersen i Bellman-receptionen

hos de danske guldalderdigtere, et optryk af fem "komparative studier" af danske forskere, samt et par forskningsantologier af samme type, men med snævrere sigte end det foreliggende, ambitiøse bind, hvormed man har ønsket at markere Bellmans 275-års fødselsdag. Og satsningen går angiveligt ud på at se den svenske digter i et nyt perspektiv, fra "nye vinkler". Bogens 24 bidrag af især svenske og danske forskere placerer sig da også overvejende på linje med den nyere Bellman-forskning, med fokus altså snarere på helhedsbetragtninger (kulturelle som tekstuelle) end på filologiske og biografiske detailbetragtninger, der tidligere spillede en dominerende rolle (Per Olsen, hovedredaktøren, taler i forordet ligefrem om "partikulære særinteresser").

Talen er ikke om en bog, der vil demonstrere teoretiske tilgange

eksemplificeret med tekstanalyser, men om en “praktisk” bog, der først og fremmest vil “læse tekster” og indsætte læsningerne i kontekster, f.eks. genremæssige. Hvad man trods omfanget kan savne er bidrag, der fra en nutidig position anskuer Bellman i *litteraturhistorisk* kontekst, ligesom forordet beklager fraværet af en sammenligning af den svenske digter med danske samtidige.

I et berømt Bellman-forord pointerede kollegaen J.H. Kellgren, at digtekunst og tonekunst i epistlerne var “søsterligt forenede”. Bogen hér rummer enkelte bidrag om Bellman og musikken, men behandler alligevel fortrinsvis også de dele af værket, som fordrer at blive sunget, som læst litteratur, selvom epistlerne og sangene, som rimeligt er, lægger beslag på størst opmærksomhed. Dog: også andre sider af forfatter-skabet, som jo i den nye videnskabelige udgave (der er gjort nettilgængelig) fylder 20 bind, tilgodeses. Med de fire afsluttende bidrag inddrages endda virkningshistoriske aspekter. Per Olsen takker i forordet de bidragydere, der “faktisk leverede”; brødet har altså været slået endnu større op, og i betragtning af, hvor omfattende bogen er blevet, skal man måske takke dem, der ikke leverede. Af bidragene er de ti skrevet af danske forskere, de tolv af svenske forskere (og oversat), og endelig er der to af hhv. norsk og tysk herkomst. Hele herligheden er omrammet af Bellman-lejlighedsdigte af Benny Andersen og Søren Sørensen.

FE 23 er i fokus i Per Olsens bidrag, som indledningsvis distancerer sig fra Oscar Levertins karakteristisk af epistlen som svensk litteraturs

Hamlet-monolog. Som bekendt forbander den i rendestenen strandede Fredman sine forældre, fordi deres tilfældige møde overhovedet bragte ham ind i denne usselige verden, hvorefter han besinder sig på sin bacchanalske “religion” og efterhånden får sig manøvreret ind i kroen; efter fornyet optankning ser han ganske anderledes på sit liv og lovpriser forældrene. Per Olsen, der lader Bellman-digte af Sophus Claussen og Klaus Ribbjerg omslutte sin fremstilling, citerer også den passus i FE 30, hvorfra bogen har sin titel, og som jo peger mod *carpe diem*-temaet, der er analysens fokuspunkt. Han trækker traditionshistorien op og placerer FE 23 inden for den anakreontiske (snarere end den horatsiske) selskabsdigtning, idet dog også *Carmina Burana* nævnes som mulig inspiration. Det gælder livsnydelse, sanserubering, øjeblikshengivelse – just fordi tiden er knap og døden nær. Analysen er foregrebet i Per Olsens *Livet* bliver ikke genudsendt. *Carpe diem*-temaet, 2010, s. 128-31, som der kunne have været en reference til. Olsen finder, at epistlen (sammen med en håndfuld andre, der fremdrages som “mine favoritter”) tilhører verdenslitteraturen, og underbygger dette med overvejelser, som han sammenfatter i det berømte Ben Jonson-dictum om Shakespeare: “He was not of an age, but for all time.”

Også Randi Larsen beskæftiger sig med FE 23, men i en sammenligning med den elegisk tonede FE 43, om Ulla Winblad i barselssengen, og med fokus i højere grad på “tilintetgørelsen i nydelsen”. Hvad angår rendestensepistlen, fremdrager hun

de bibelske "paralleller", bl.a. vedr. Job og Jeremias, men uden at se dem som modstemmer. Fredman udsættes for en "selvprøvelse", hans "tro" giver ham styrken tilbage, og han kan genoptage fylderiet og returnere til sit paradys, næppe med intakt avlevne, men tydeligvis i gang med at grundlægge en ny fornøjelse. Vistnok er skrøbeligheden på modernens side, hun havde ganske vist lyst og burde have haft kyskhedsbælte på, men det er dog nok faderen, der ordner hende, måske tilmed "på et bord", som venteligt af "raske, ukonventionelle helte" (foregreb de måske blot, hvad der siges at være konvention på senere tiders direktionskontorer?). Seksualiteten er også inkluderet i fødselsepistlen, for så vidt en tanke går tilbage til undfangelsen; også dér "i din kärleks timma, / måste du en död förnimma; / Masken dold i blomman bådär blommans död" – med et velkendt billede (f.eks. fra tv-serien om fru Hyacinth). Den lille død erindrer om den store, definitive. Herfra er der et stykke til den citerede Lars Huldén-passus om, at epistlen meget vel kunne fremstille en kærlighedsscene.

Bogen omfatter også et par bidrag om musikalske spørgsmål. Martin Bagge funderer over drikkevisens forudsætninger i Østersøregionens vise- og salmedigtning i 1600- og 1700-tallet. Hvad det tekstmæssige angår, afvises i alt væsentligt tanker om inspiration fra svenske forgængere, også Lasse Lucidor, som Bellman selv nævner og må have kendt. På musikområdet var der (også for Danmarks vedkommende) tætte bånd til Nordtyskland. Materialets melodioplysninger er

dog sparsomme, så selvom Hans Thomesens salmebog udpeges som "den måske allervigtigste kilde til melodier fra ældre tid", og selvom Anders Bording påberåbes, forbliver spørgsmålet hængende i luften. Den amerikanske Bellman-melodiforsker James Massengale hyldes for sin indsats, hér – og også i Bellman-performeren Erik Harbos følgende indlæg, hvori han registrerer og kommenterer sit eget repertoire, efter indledningsvis at have placeret stoffet i en anden musikalsk sammenhæng end Bagge. Om Bellmans formidable musikalitet vidner, at han jo måtte opsøge musikken, hvor den blev spillet, og fortrinsvis tilegnede sig den gennem øret. Især botaniserede han blandt tidens dansemelodier, overvejende de franske. Bertel van Boers fremdrager en mindre kendt side af Bellmans musikrelaterede virke, samarbejdet nemlig med komponisten Joseph Martin Kraus, tilknyttet skuespilhuset i Stockholm, bl.a. om en række kantater, hvortil musikken synes at være gået tabt. Samarbejdet tillægges imidlertid betydning for udviklingen af den lyriske digtning i 1800-tallet.

Som erindret af alle danske læsere med en fortid i den gymnasieskole, der *dannede* sine elever, var der en sommer, 1832, hvor følelserne blev stillet på højkant i Hørsholm. Heiberg var der med sin unge frue Johanne Luise, og husvennen Hertz var der også og modulerede sine følelser for hende i bellmanske ord og toner. Dette er startpunktet hos Søren Sørensen, der citerer FE 77, "Klang, mina flickor" (med vist utilsigtet fordobling af strofe 4), hvorefter han tager fat på

at vise, at især Bellman-musikken har “haft gennemslag” i dansk åndsliv; ja, endda pointerer han, at “centrale dele af dansk selvforståelse til forskellige tider” bæres frem just af melodien til FE 77. Men hvad vil det overhovedet sige, at “epistlens melodi og meget af dens tilgrundliggende tanke har lagt sig ind i dansk kulturhistorie”? Er det virkelig med Fredmans fortrædeligheder “som versemål”, at man kan “se udviklingen”, som det s. 569 hævdes i optakten til en 14 linjer lang sætningsguirlande, som indholdsmæssigt varierer, hvad der er blevet sagt et par gange før, s. 560 og 563? Sørensen gennemgår “Posthuset i Hirschholm” ret så nydeligt, den er ikke fredmansk vild, tværtom, og følger til, at den jo kan rumme et signal til Heiberg om, at Hertz nok skal holde fingrene fra fru. Her må man rigtignok antage en fremskrivning til en situation, hvor husvennen undgår at få klø af ægtemanden, hvor Fredman jo faktisk får klø af den kvindeglade Alicant-skipper. Giver det mening? Og giver det mening at antage et indholdsmæssigt fællesskab mellem epistlen og tekster som Edvard Lembckes “Blev nu til Spot dine tusindaars Minder” og Anders Dolleriis’ “Nu rinder sol i vælde fra skyen”?

Bogens tre sidste bidrag er “komparative”, men også vidt forskellige. Den tyske dramatiker Carl Zuckmayer fik i 1938 opført stykket Ulla Winblad oder Musik und Leben des Carl Michael Bellman, som gik i glemmebogen trods en ny opførelse i Groningen i 1953, og som i øvrigt sammenblander bohemetræk fra den historiske Bellman og den fik-

tive Fredman og især lykkes med portrættet af Ulla. Hvilket er emnet for Sven Hakon Rossels bidrag.

Ikke mindre interessant forekommer Rainer Maria Rilkes ode til Bellman, som Annelise Ballegaard Petersen beskæftiger sig med. Tilfældet bragte i 1915 Rilke i kontakt med en tysk-gift dansk kvinde, Inga Junghanns, der sang Bellman for ham (og siden oversatte hans bog om Malte Laurids Brigge til dansk). Oden kredser om døden, men uden den angst, som martrer Fredman selv i den seksuelle akt, den insisterer “på sanseligheden og dennesidigheden” og på, at livet fuldbyrder sig just i døden.

Rosinen i pølseenden er Per Erik Ljungs lundensisk-elegante redøgørelse for Gunnar Ekelöfs samliv med Bellman og den stockholmske 1700-talskultur. At Ekelöf var en passioneret kender af denne arv kommer frem i hans essayistik, men også ofte i digtningen, som det fremgår af Ljungs nærlæsninger af to tekster fra samlingerne *Stroutnes* og *En Mólna-elegi*. Ljung taler ligefrem om en “hvisken og tiskan” på langs op og ned gennem generationerne, og om en igangværende tilbageerobring af kulturen. “Når det gælder Bellman, er vi ganske mange som holder liv i maskineriet.” Med hvilken formulering der jo altså bliver sat punktum for hele den i alle henseender tungtvejende bog.

BETALING AF KONTINGENT:

Dette nummer af *MfSbiD* sendes ud til alle medlemmer. Vi vil gerne benytte lejligheden til at påminde om at betale kontingent for året 2016, til selskabet, hvis man ikke allerede har gjort det – så der kan blive ved med at komme nye og spændende arrangementer fra selskabet Bellman i Danmark. Man kan også anvende 'frivillige bidrag', hvis man vil give en lille ekstra sum til selskabets arbejde, så vi måske kan få endnu flere spændende Bellman - arrangementer. Dette kan gøres ved at indbetale til:

Girokonto nr. 01 537 3751, eller:
bankoverførsel til konto
1551 537 3751

SALG AF BØGER, CD OG DVD

SbiD skrifter gratis for medlemmer:

- Jens Kr. Andersen: **Bellman og de danske guldalderdigtere.** (1996) (*SbiD*, 1)
- Søren Sørensen: **Danske Bellmaniana.** (1999) (*SbiD*, 2)
- Jens Kr. Andersen (red.): **Bellman og Danmark** (2004) (*SbiD*, 3).
- Hans Lundsteen: **C. M. Bellmans salmer.** (2012) (*SbiD*, 6)
(bind 4-5 i skriftserien er desværre udsolgt)

- Erik Harbo m.fl.:
Bellman i Kbh. Bymuseums Havesal. 1990 (udg. 2012)
Dvd specialpris: 80 kr
- Erik Harbo:
Bellman om kroer, kvinder og Karons båd. (17 numre),
kun på MC kasette: 80 kr
- Bengt Ole Lindberg:

Balladen om Ulla. (20202) 80 kr

Andre bøger:

- Søren Sørensens **Bellmanroman Sisyphos i slotsvagtten.** 75 kr
- **Tøm nu dit glas, se Døden på dig venter.** (2015). 250 kr (se særlig annonce)

Forsendelse betales af medlemmet.
Bestil: Ole Simonsen, Bringetoften 33, 3500 Værløse tlf. 44976059
olesim@post.tele.dk

SELSKABET BELLMAN I DANMARK:

Formand: Musiker & Komponist
Henrik Bøggild

Næstformand: Gymnasielærer,
mag.art. Randi Larsen,

Sekretær:

Billedhugger Karen Nordentoft

Kassemester: Civiløkonom
H.D. Georg Teddy Amsinck

Styrelsesmedlemmer:

Skuespiller Jarl Forsman
Operasanger Erik Harbo
Bioanalytiker Dorte K. Jepsen
Lektor, mag.art. Per Olsen
Visesanger Alex Pedersen
Civilingeniør Leif Rørbøl

Tilknyttet styrelsen:

Advokat Claus Arup
Skuespiller Nis Bank-Mikkelsen

Tilforordnet styrelsen:

Ambassadesekretær
Niklas Eriksson

Ansvarshavende redaktør af

MfSbiD: Randi Larsen.

Layout: Maria Thilo

Tryk: Per Olsen & Henrik Bøggild

Udgiver:

Selskabet Bellman i Danmark

Redaktion af skriftserien:

Randi Larsen & Per Olsen

Sophienholmudvalg:

Dorte Jepsen, Karen Nordentoft,

Jarl Forsman & Henrik Bøggild

Hjemmeside: www.bellman.dk

Alex & Flemming Pedersen

BELLMAN-KALENDER (2016):

Tirsdag d. 6. september kl. 19.00

Teater Optimis: Bellman, Elskov, Vin og Basfioler

Arr.: Horsens Bibliotek

Klassikerdagen

Tirsdag den 20. september kl. 17.00-

19.00 afholdes det centrale åbningsarrangement med markering af årets to danske klassikere: Johannes Jørgensen og Jeppe Aakjær. Og med oplæsning af tre yngre danske forfattere. Hovedbiblioteket, Krystalgade 15, København

Torsdag d. 29. september kl. 19.30

Teater Optimis: Bellman, Elskov, Vin og Basfioler.

Arr.: Spraglehøjgaard i Jyllinge

Mandag 3. oktober

En sangaften på Lyngby Bibliotek

Arr: Selskabet Bellman i Danmark.

Fredag d. 18. november 2016

kl. 19.00 på Gentofte Bibliotek

Fredmandagen. Programmet vil bl.a. være Bellmans salmer og præsentation af Ediths guitar. Arr: SbiD.

Styrelsen holder møde samme dag.

December 2016

MfSbiD nr. 91 udkommer.

Obs. 2017!

Forslag fra medlemmerne til dagsordenen for årsmødet 2017 indsendes til formand Henrik Bøggild senest den 4. januar.

I bind 7 i skriftserien, *Tøm nu dit glas*, se *Døden på dig venter*. Nye vinkler på Bellman, analyserer, fortolker og diskuterer 24 skandinaviske litteraturforskere Carl Michael Bellmans værker, ikke blot *Fredmans Epistler & Sange*, men også andre, mindre kendte sider af det mangfoldige forfatterskab.

Bogen er redigeret af Per Olsen, Randi Larsen & Hans Lundsteen fra selskabets styrelse.

Bogladepriisen er 500,00 kr, medlemmer får 50% rabat ved bestilling til: Forlaget Spring, Taffelbays Alle 7, 2900 Hellerup. michael@forlagetspring.dk

Solisterne Anna Carina Sundstedt & Jarl Forsman ved Bellmandagen den 14. august

INDHOLD:

- S. 2 LEDER V. RANDI LARSEN
- S. 3 ANMELDELSE AF BELLMANDAGEN 14/8
V. GEORG AMSINCK
- S. 6 NODER HOS BELLMAN
V. HENRIK BØGGILD
- S. 8 EN 'GAMMEL' ELSKERINDES GAMLE GUITAR
V. HENRIK BØGGILD
- S. 9 ROMANEN FORSKREVET AF HOLGER DRACHMANN
V. PER OLSEN
- S. 16 FJÄRILEN PÅ LÆSØ
V. GUNNAR SYRÉHN
- S. 18 ANMELDELSER AF 4 CDER
V. PER OLSEN
- S. 26 ANMELDELSE AF TØM NU DIT GLAS, SE DØDEN PÅ DIG VEN-
TER V. AAGE JØRGENSEN